

Din necazurile Episcopului

Vichentie Popovici (1769-1785)

I. Miloia

În anul 1769 Vichentie Popovici este ales episcop al Vârșetului.

Lipsit de energie, iar dealtă parte prea gata să execute ordinele curții imperiale, la un moment dat s'a văzut impresurat și de dușmănia credincioșilor sârbi și români și în acelaș timp căzut în disgrație la Curtea pe care înțelegea s'o servească. Iată cum:

În 1770 se promulgă primul regulament iliric menit să reguleze relațiile acestei națiuni față de Curte și să organizeze totodată și învățământul primar. Ori, dispozițiunile luate în acest „Regulamentum privilegiorum“, departe de a mulțumi pe Sârbi, i-a învrăjbit atât în contra autorităților civile, cărora erau deacum supuși, cât și contra Mitropolitului și Episcopilor cari după dânsii, prin acceptarea acestui regulament, i-au vândut stăpânirii.

Al doilea „Regulament“ promulgat în 1777 a stârnit și mai mare nemulțumire, ducând pe credincioși la revoltă declarată.

De data aceasta se introduc reforme, ce lovind în conservatizmul Sârbilor și Românilor sunt considerate de aceștia ca măsuri luate direct în contra existenței lor de credincioși ortodoxi. Îndeosebi reducerea sărbătorilor și opreliștea de a mai duce morții descoperiți în biserică, precum și aceea de a îngropa morții în în jurul bisericii, au fost motivele ce i-a nemulțumit mai mult. În urma publicării acestui regulament în dieceza Vârșetului, poporul adunat în ziua de 26 Oct. 1777 la târg, în Verșet, a luat atitudine fățișă în contra Episcopului V. Popovici și întrând în paraclis și biserică au cerut, strigând, să retragă reformele blestemate, reproșându-i că „le-a vândut credința și religia stăpânirii“. În zadar încearcă episcopul și ceilalți preoți prezenți să liniștească poporul căci acesta infuriat și mai mult, mai cu seamă că între timp sosiră și Români din satele vecine, amenință acum cu moartea pe Episcop și pe ceilalți dignitari. Abee forța armată chemată între timp a putut să pună capăt acestei revolte, iar bilanțul a fost: 6 morți și 36 rămiți. Este adevărat că o bună parte a răsculaților erau beți și că mânezi, aceștia s'au dus iarăși la Episcopie, cerând iertare Episcopului maltratat, aceasta însă n'a putut să schimbe nimic în mersul lucrurilor, îndeosebi cât îl privește pe dânsul, care după ce și-a atras ura credincioșilor, s'a ales mai târziu și cu un „certificat“ cât se poate de nefavorabil din partea stăpânirii în a cărei slujbă se pusese cu atâta sollicitudine.¹⁾

¹⁾ „Întâmplarea“ aceasta a descris-o pe larg fostul secretar general al Episcopiei din Caransebeș, N. Bartolomei, în Foaia Diecezană din 22 Noembrie (4 Decembrie) 1887 sub titlul: *Șirul cronologic al Episcopilor de Caransebeș — Vârșet* (1690—1865). Cfr. și F. Mileker: A verseczi gör. kel. szerb püspökség multja, Timișoara 1890, pag. 14.

Vechea și apreciața metodă a politicei austriece !

Măsurile luate au fost revocate mai târziu, văzând Curtea Imperială atitudinea dușmănoasă a credincioșilor ortodoksi.

La 5 zile după „întâmplarea ce sau întâmplat“ adică în 31 Octombrie 1777, Episcopul Vichentie Popovici trimite o circulară în eparhia sa încercând prin aceasta să potolească spiritele.

Din cetirea acesteia figura lui Vichentie Popovici apare într'o lumină demnă de toată mila. Să-i certe prea tare pe credincioși, ațâțați de „oamenii cei fără de pace“, nu îndrăznia. De aceea încearcă să justifice reformele aduse și să arate binele ce l-a făcut pentru dânșii Curtea împărătească, sperând că doar în felul acesta îi va aduce la sentimente mai bune.

Episcopul nu se poate lăuda de prea mare tandrețe din partea turmei sale, care l-a primit în satele vizitate doar ca să nu-i „facă dosadă niciodată“, însă a trebuit să plece dela dânșii „flămând și setos“. În orice caz, nici prezența sa între credincioși nici „pastorala“ ce-o publicăm mai jos n'au putut liniști lucrurile, până când în 1778 partea mai mare a reformelor n'a fost retrasă.

„Circulara“ a fost găsită între niște documente vechi ce provin din biblioteca decedatului preot Ștefan Popa din Seleuș.¹⁾

Este scrisă în cirilice, pe patru pagini folio, purtând, la sfârșit, pecetea episcopiei și iscălitura episcopului Vichentie Popovici.

Limba în care este redactată, este bogată în expresiuni și forme dialectale (de ex. „ce god“, „ce godie“ = orice, vo = vreo, dosadă ș. a.) Pe verso, sunt înșirate — în sârbește — satele, unde s'a trimis „circulara“ și tot acolo, careva din preoții din Seleuș a scris în românește conținutul acestui ordin episcopesc.

Vikentie cu mila lui Dumniezeu pravoslavnicul Episcop al verșeșului caransebeșului logojului a Orșavo-Mehadiei și a celor per(i).

Precucernicului protoprezviter preoților, și la tot clirosul bisericesc înalt și de bun neam ștaps și ober ofișerilor, și la toți de Hristor iubitori ostași bine cinstiților iubitori cniaji cniaji Negușitorilor Maistorilor, lucretorilor de Pământ și la toți pravoslavnici creștini Fiilor Noao întru Hristos preaiubiților.

Fiind cu darul Svântului Duh, trecând trei ani pân' acum, pă cum am primit Noi în Eparhia aciasta drepturile bisiericii Dumnezeului, a răseritului Mărturie, îndreptând turma noastră și înveșind, care ghendim che nici un fel de lucru netrebuț nu niam slobozit numai cu adevăr liași Dumnezeului pe pravila Sfinților părinți și a sfinților apostoli pre voi vam înveșat, și

¹⁾ Tin să mulțumesc dlui Titus V. Popa, student la Academia teologică din Caransebeș pentru donarea către Muzeul nostru a câtorva documente vechi, între cari am găsit și circulara aceasta.

vam îndreptat, pă cum preoți voștri, așa și mirieni, pă calia
 cica driapte se unblă, credința cica pravoslovnice se o peziț,
 dragostia ketre Dumnezeu și ketre Maideaproape al teu se a-
 veș, poruncile lui Dumnezeu se le împlini, prinosul în zioa svân-
 tului teu se șineș, drept sufletele Morșilor se daș, învețetura
 svnteii Evgelii se ascultaș, duminica și în zile de praznice la
 slujba dumniezeiaske să măргеș, copii voștri sei botezaș ca se
 nu moare nebotezaș, cei betieci se se ispoviadiaske și se se cu-
 miniece, pre cei Morși sei îngropași, rudienile se nu se ieao, nu-
 mai trebuie sese ispitiaskе binie și de trei ori șlobodie Snta bisie-
 rica Noastra sese însoare, iar a patra cununie îi opriaște, Acea-
 sta învățetură voao vam daș, și bisericile voaste liam osfințit,
 unde nao fost biserike am ajutat dam fecuț Noi, la credință
 Înălțatului împărat vam învețat, la plekeciune și ascultaria stă-
 pânilor voștri se fiș, Patru posturi se postil, și duhovnici voao
 vam trimis, pentru spovedanie și cuminieketure, pre voi vam în-
 dreptat case daș copii voștri la învețeture, se cunoaske pre
 Dumnezeu pentru case puteș din Ei și Preoți avia, și sese înveșe
 nu cu învețetura striine, Numai pe alui linbe adeke serbiește și
 rumeniește, Eu sint voios, dar și tol creștini case fim învețat,
 adeke se avem din cinie aliege Preoți se facem, așa și ofișir, dar
 eu nu știu ce reu aș cunoscut voi dela minie, ori dela Înălțata
 Împăreție, ori dela alui domni precum kesao fecut voao voasile
 în liege, Vedeș ce god am pohtit și am cerut dela Înălțata Împă-
 reție, tot deauna slobozenie Nisao daș Noao, unde god am ce-
 rut se facem biserike, dake am avut cu ce, datuneo slobozenie
 case facem, și nici odate nu nieo oprit, așijderie și pentru preoți
 unde God am pohtit, iare au slobozit, aduceșive amintie cum
 aș daș iaintie la preoți și la vladica pentru cununie, și pentru
 alte lucruri, Iar acum toate aciastă Înălțatul împărat au făcut
 sese diea mai pușin, case nu fie la niminea cu greu, iar acia-
 sta nu puteș voi areta nici odate, ca se ve fie cinie god, au din Noi,
 au din domni îndemnat pre voi întralte liege au sile se ve fie
 fecuț, pentru aciasta nu ve piardeș singuri pre voi, auzind voi
 dela oameni cei ferde pace, care scot în tot feliu mincioni,
 fiind ke iaste Norodul nostru cel pravoslavnic, la înălțata îm-
 pereție credincios, și în mare mile, au fost, iar acum singuri
 noi ne aretem și neplekeciunia noastre asupra pastoriului vostru,
 poate fi ke vo întreba pre voi, și ce puteș voi areta ke iaste ceva
 stricate liegia creștiniaske, iar de are cinieva ceva îndoiale pen-
 tru minie, pentru ce naș trimis, au trimiteș cu pace și cu blendieșe
 dela satele voastre, câte doi au trei oameni și pă preotul vostru
 ca se me întreabe pre minie pentru așa lucruri, iar de nu ve puteș
 criea în minie, iaste domnul Mitropolitul și alte vledici, și în-
 trebaș pre ei, iar de ve îndoii și în minie și în Ei, aveș voi ofi-
 șiri voștri și obercnieji creștin, întrebaș pre Ei, Eu am umblat
 prin Eparhia, ca se ve ved ce fel de bisierici aveș, învețeture și

blagoslovenie voao vam dat și Eu am vezut cum sint preoți
 voștri neînvețați, cari singuri înprotiva lor plânsoare aț dat, iar
 ce aț cunoscut asupra miea reu ca se fiu Eu premenit liegea, dar
 dat fi și cunoscut ceva, pentru ce nu miaț spus, voi pre vledika
 pen satele voastre unblind învețind naț vezut, prin multie lo-
 curi aț rugat, case ve vin în satele voastre pecum am și venit,
 Maț primit și maț petrecut, fiind ca se nu ve fac dosade nici
 odate, am Eșit flemend și sietos dela voi, pentru aciasta ve so-
 vetuiesc pre voi de obște ca un pastor a vostru, care am dat ju-
 rement înaintea lui Dumnezeu se vă păzesc pre voi în liegea
 creștiniaske și în credința împăratului ca se murim pentru cre-
 dința împăratului, și pentru liegea creștiniaske, lesative de toate
 confizii, fiește care cautaț lucru vostru, și fiește care detoriea
 sa, împlini, nu ve indoit Nimica, nu ascultaț pă niminia din
 oameni cei ferde pace ce fac Ei, ke asta va fi voao mare ker-
 diere și piarerie, cum aț fost voi în mile la înălțatul împăraț pă-
 zitive se nu cadeț la uriale la împăreție, ori de are cineva vo în-
 doiale, pe cum și mai sus am zis, trimiteț ketre doi oameni și
 preotul vostru la minie, case nie spune Noao în ce aveț indo-
 iale, ke Ei vo aduce voao vieste bune și de pace, iar nu cu strigă-
 ciune în vriemia beții pân birturi, și pela pomeni bieși când
 umpleț capu de vin, acum trimiț voao aciasta scrisoare prin
 protopopul Nostru și duhovnici, jeluesc pentru voi și pentru în-
 templaria ce sau întemplat, ca se ve cetiaske, și adăveraț acia-
 sta seo primiți ferde nici o îndoiale, și lor se credeț ce va spun
 voao cu adevărat, ke Eu aici a nu fac singur nimica, numai sint
 cu minie înke zece oameni cari sint orindit dela al nostru Dom-
 nul Mitropolit, și dela înălțatul împărat, în consistorium, ca se
 poate Ei cu minie toate faptele, și judekețile duhovnicești în-
 drepta, dar ce se ajunge pentru liegia Noastra creștiniaske,
 acești oameni sint creștin toț, doț Igumeni dela Menestiri,
 doi Protopopi, doi Preoți, un ofițir din regement, un malș span,
 doi scriitori, și toț sint aceștia creștini, și de liegia cia pravos-
 lavnike creștiniaske oameni, ferde care Eu nimica singur Nu
 lucru, iar aciasta înălțatul împărat din osebite dragoste și mile
 Norodului nostru case nu ne îndoim Nimic, așa a o orindit, cu
 aciasta pline, toate puteria ascultaria și îndreptaria Me nedeesc
 dela voi, și ve las supt acoperementului dumnezeu pre voi, și
 sintem, în Verșet în rezedenția Noastre cia Episcopiaske, 31
 octobrii, 1777

(L. S.) Vichentie Popovici.

Circulara s'a trimis în satele: Șama (Jamul mare), Lațunaș,
 Potoc, Forontic (Forotic), Doclen, Biniș, Bocșan (Bocșa), Jidovin,
 Ghertenis, Fizeș, Șemling (Șemlacul-mic), Ferendia, Clopotia
 (Clopotia), Iam.